

Finansdepartementet
Finansdepartementet,
Postboks 8008 Dep, 0030 Oslo

Oslo, 05 12 03

Høringsnotat – utlevering av opplysninger fra Folkeregisteret

Vi viser til høringsbrev vedr ovennevnte Norsk Redaktørforening (NR), som organiserer norske redaktører i alle medier, er ikke oppført på listen over høringsinstanser. Det antar vi beror på en misforståelse, og vi ønsker under enhver omstendighet og komme med noen kommentarer til departementets redegjørelse og mulige konklusjoner.

1. Generelt

Norsk Redaktørforening er generelt av den prinsipielle oppfatning at offentlig informasjon som er tilgjengelig for allmennheten i en eller form bør være så enkelt tilgjengelig som mulig. Vi savner fortsatt dokumentasjon på at tilgjengelighet gir noen økt fare for "misbruk" av en slik karakter at det skulle legge hindringer i veien for en demokratisering av innsynsrettighetene. Det er i dag et påfallende trekk ved innsynsretten på mange områder at den favoriserer profesjonelle aktører med økonomiske interesser og midler, mens vanlige mennesker ikke tiltros den tillit å få enkel adgang til opplysninger som på ingen måte er hemmeligstemplett.

Vi ser heller ingen tunge argumenter for at kjerneopplysninger fra Folkeregisterets arkiver skal hemmeligholdes på generelt grunnlag. Knappt noen av disse opplysningene kan sies å være spesielt sensitive, med mindre det foreligger helt spesielle omstendigheter. Det siste kommer vi tilbake til.

Det ligger som en naturlig forlengelse av dette resonnementet at NR, som utgangspunkt, vil støtte departementets modell 1 for fremtidig utlevering av opplysninger fra Folkeregisteret, dog med et par justeringer. En slik modell vil være demokratisk, forutsigbar, enkel å administrere og kanskje bidra til at vi får et litt mer naturlig forhold til enkelte åpenbart ikke-sensitive opplysninger om enkeltpersoner. I dag ser vi klare tendenser til at all informasjon som omhandler enkelt-mennesker blir sett på som et problem i forhold til personvernet. Det vanskeliggjør en rasjonell diskusjon og det vanskeliggjør håndfaste regler til vern om de opplysninger som *virkelig er* sensitive og beskyttelsesverdige.

Vi vil i det følgende punktvis kommentere departementets redegjørelse.

2. Bakgrunn

Som bakgrunn for en gjennomgang og mulig revisjon av dagens regelverk nevner departementet hensynet til blant annet personvern og næringslivets behov for informasjon. Vi vil i den sammenheng sterkt understreke pressens adgang til nøkkelopplysninger om enkeltpersoner. Dersom vi ser departementets forslag om innskrenkninger i tilgang til og bruk av opplysninger fra skattelistene i sammenheng med en eventuell innskrenkning i tilgangen til opplysninger fra Folkeregisteret, vil åpenbart forringe mulighetene for å drive kritisk og undersøkende journalistikk overfor sentrale samfunnsaktører, blant annet innen næringslivet. En innskrenkning i tilgangen til opplysninger fra Folkeregisteret vil dessuten vanskeliggjøre en hel del rutinemessig arbeid knyttet til å sjekke personalia som navn, alder, at personer faktisk er i live osv. Dette er en type kjerneopplysninger som heller burde gjøres tilgjengelig elektronisk, slik at det ikke belastet de ansatte i Folkeregisteret med ekstra arbeid.

3. Gjeldende rett

Departementets beskrivelse av gjeldende rett viser etter vår mening hvor uklart og delvis logisk inkonsistent dagens lovverk knyttet til personopplysninger er. Som eksempel nevner vi muligheten for å nekte utlevering av ikke-taushetsbelagte opplysninger når dette er nødvendig for å ivareta lovmessige rettigheter og plikter. Det er og blir et paradoks at vi som samfunn på den ene siden bygger opp et system som forutsetter innsyn i visse opplysninger for å kunne ivareta lovmessige rettigheter, samtidig som vi åpner for muligheter for at disse opplysningene nektes utlevert. Her må regelverket klargjøres. Det er heller ikke, i praksis, mulig for folkeregisteret å kontrollere at det bak hver enkelt henvendelse ligger en beveggrunn bygget på ivaretagelse av "lovmessige rettigheter". I så fall må Folkeregisteret pålegges en helt annen undersøkelsesplikt og dermed arbeidsbyrde enn i dag. Vi antar det er uaktuelt.

At dagens praksis har "saklig grunn" som kriterium sier etter vår mening mye om hvor lite praktiskabelt systemet er. Begrepet "saklig grunn" vil, i følge departementets egne rundskriv, blant annet åpne for utlevering av opplysninger til søk i Brønnøysundregistrene og til undersøkende journalistikk. Det sier seg imidlertid selv at ansatte ved Folkeregistrene knapt har noen mulighet til å kontrollere om opplysningene virkelig brukes til disse formålene. Det er da heller ikke spesielt hensiktsmessig at mer eller mindre tilfeldige vurderinger av begrepet "saklig grunn" skal ligge til grunn for praktisering av rettighetsregler i lovverket.

Beskrivelsen av rettspraksis for utlevering av masseopplysninger understøtter etter vår mening beskrivelsen av dagens rettspraksis som uklar og lite konsistent. Vi støtter derfor departementets egen beskrivelse av faren for forskjellsbehandling under punkt 3.4. Vi støtter også resonnetet under samme punkt om at det mest hensiktsmessige vil være å åpne for en enkel tilgang fra et sentralt register for presumptivt riktige opplysninger, uavhengig av formål. At det muligens må gjøres grep for å sikre kvaliteten på opplysningene er et spørsmål som må løses i neste omgang.

4. Danske og svenske løsninger

Vi vil på det sterkeste anbefale at norsk praksis legges tett opp til det svenske systemet. Den danske ordningen virker for oss svært komplisert, med en rekke forbehold, skjønnsmessige

avveininger og muligheter for unntak, og dertil udemokratisk, i det den åpenbart vil favorisere ressurssterke instanser, som private bedrifter, medier og lignende med så vel penger som kompetanse til å skaffe seg tilgang. Det svenske systemet fremstår for oss som åpent, enkelt og demokratisk, med like rettigheter for alle. I likhet med Sverige har vi også i Norge et sterkt offentlighetsprinsipp. Den tradisjonen bør tilsi at vi også her sørger for en allmenn tilgang til opplysninger som i dagens samfunn i stor grad neppe oppfattes som særlig intime eller private.

5. Vurdering av alternative modeller for utlevering av folkeregisteropplysninger

Departementet skriver at man legger til grunn at det ikke er aktuelt å utlevere *flere* opplysninger enn i dag. Det stiller vi oss undrende til. Med unntak av opplysninger om sperret adresse, hvilket vi aksepterer som en sensitiv opplysning, kan vi vanskelig se hvilke andre registeropplysninger som skulle være underlagt taushetsplikt. Departementet gjør et poeng av at sivilstand og barn fremdeles vil være taushetsbelagte. Det fremstår som noe underlig. At opplysninger om hvorvidt man er gift eller ugift skal være en taushetsbelagt opplysning burde for lengst vært rettet opp i lov om folkeregistrering. Departementet er formodentlig vel vitende om at dette, etter forvaltningsloven, ikke regnes som et "personlig" forhold. Inngåelse av ekteskap eller partnerskap er en prosess som registreres så til de grader og som ofte også er omgitt av så vidt stor grad av offentlighet at det virker pussig i neste omgang å taushetsbelegge informasjonen. Det samme kan vel i stor grad sies om opplysninger om hvem ens egne barn er.

Forvaltningsloven slår som kjent fast at opplysninger om fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted ikke er å regne som "personlige". Det ville være naturlig at Folkeregisteret tok utgangspunkt i den samme opplistingen. I hvert fall fremstår det som uforståelig for oss dersom en eller flere av disse opplysningene skal være underlagt en form for taushetsplikt eller andre begrensninger. Vi er oppmerksomme på at begrensningen av "personlig forhold" i forvaltningsloven ikke gir noen ubetinget *rett* til utlevering av slike opplysninger. Men for alle praktiske formål vil det være vanskelig å se for seg at disse opplysningene på noen måte vil føre til at dokumenter blir unntatt fra offentlig etter unntaksbestemmelsene i offentlighetsloven. De er altså normalt temmelig allment tilgjengelige når de utgjør en del av et offentlig dokument.

Vi har så langt til gode å se dokumentert "misbruk" i noe omfang av de opplysninger som folkeregisteret forvalter. I den grad det skjer, vil det trolig skyldes dårlige rutiner andre steder i forvaltningen eller hos private parter. De opplysningene det her er snakk om, er uansett av en slik karakter at det knapt er mulig å avskjerme dem fullstendig. Vi er på det grunnlaget helt enige i departementets resonnering om at et regelverk om hemmelighold eller begrenset innsyn hos Folkeregisteret vil kunne gi inntrykk av at opplysningene er skjernet, mens de i realiteten er tilgjengelig mange steder, for dem som er tilstrekkelig interessert.

Dessuten, hva som er viktigere. Det er vel knapt noen som vil oppfatte disse opplysningene som særlig personlige eller intime, slik departementet også korrekt påpeker.

Sett i lys av dette går vi ikke inn på noen nærmere vurdering av de to andre alternative modellene som departementet skisserer i sitt høringsbrev.

Det behovet vi klarest ser for avskjerming av opplysninger gjelder personer med hemmelig adresse. Heller ikke her har vi noen problemer med å følge departementets resonnement. Vi mener imidlertid det ville være galt å la dette legitime hensynet stanse en utvikling av åpenheten rundt folkeregisteropplysningene som vil tjene mange fornuftige formål. Svaret må da heller være å gjøre en ekstra innsats for å sikre at opplysninger om hemmelige adresser ikke spres til uvedkommende.

Et siste poeng. Departementet lanserer et forslag om utlevering etter modell 1 bør gebyrbelegges. Både prinsipielt og praktisk mener vi det er svært betenkelig. Prinsipielt fordi det diskriminerer etter økonomiske kriterier og bryter med prinsippet om at offentlig informasjon skal være gratis. Praktisk fordi det må medføre en masse arbeid bare å administrere gebyrordningen. I stedet burde det nå utvikles et prosjekt med tanke på å åpne for elektronisk tilgang til de opplysningene som man mener kan gjøres offentlig tilgjengelig. Svært mange av disse er uansett lette å få tak i gjennom andre åpne databaser eller nettsteder. For den løpende kvalitetssikring av deler av journalistikken, vil dette være et betydelig fremskritt. Dersom frykten for kommersiell utnyttelse av masseopplysninger er et problem, så antar vi det er mulig å legge inn sperrer som gjør at det for eksempel ikke er mulig å hente inn opplysninger om flere enn en person av gangen.

Dette er et rent teknisk spørsmål som vi er overbevist om lar seg ordne med relativt enkle og, for Folkeregisteret, svært arbeidsbesparende grep. I dag er det neppe tvil om at mange folkeregistre bruker unødig tid på utlevering av opplysninger. I stedet for å fortsette på denne linjen, inviterer departementets modell 1 åpenbart til en løsning som vil innebære en kraftig forenkling og rasjonalisering for alle parter. Vi nevner i den forbindelse at det allerede i dag er ordninger, teknisk administrert via ErgoEphorma og IBM som, etter søknad til Sentralregisteret for Folkeregistrering (SFF), kan gi offentlige myndigheter, kredittinstitusjoner, media og andre online-tilknytning til Det Sentrale Personregister (DPS). Dette er imidlertid en kommersiell tjeneste, hvor søknader avgjøres på noe uklare kriterier, og dermed ikke en spesielt demokratisk ordning.

Mvh

For Norsk Redaktørforening

Nils E Øy
Generalsekretær